
НЕОТЛОЖНИ МЕРКИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ И РЕАЛИЗИРАНЕ НА НАЦИОНАЛНИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА БЪЛГАРИЯ

Сдружение «Инициатива Единение»

УВОД

Живеем във време на несигурност и конфликти от всякакъв характер – както остри политически и социално-икономически във вътрешнодържавен план, така и в условия на глобална несигурност и геополитически конфликти. Паралелно с това, новите технологии и материали променят света с непозната досега динамика. За да просперира една държава в такава среда е необходимо обединение на всички за определяне и постигане на ясни национални цели и приоритети. За съжаление досега държавата няма единна визия за бъдещето ѝ, а България жадува за единение, за възраждане и съхраняване на българския дух, нация и държава, за цели, които да съберат енергиите на всички български граждани. Пазарът е основен фактор, но историческото, а и съвременното развитие на света недвусмислено показва, че държавата не трябва да абдикира от своите роли и задължения за развитието на икономиката и обществото и трябва да работи в интерес на всеки гражданин, а не в интерес на различни частни или държавни монополи.

Учени, индустриалци и общественици предлагат тези „Неотложни мерки за определяне и реализиране национални цели и приоритети на България“ на българската общественост. Авторите се надяват той да бъде база за дискусии и допълнения с оглед в близките месеци да се постигне формулирането и приемането на една консенсусна национална рамка от цели и приоритети с хоризонт от 20-25 години, обединяващи всички адекватни политики, мерки и инструменти и ангажиращи цялата нация, държавния и частния сектор в тяхната реализация. Няма да е лесно! Трудно ще се постигне единение около цели, приоритети и действия. Трябва истински да повярваме в себе си и възможностите си и да обезпечим устойчиво развитие на страната, справяне с бедността и постигане на високо благосъстояние на българските граждани.

Какво и как е необходимо да се направи в тази насока до 2020 г.?

В ОБЛАСТТА НА ДЪРЖАВНОСТТА И ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯТ РЕД

- въвеждане и пълноценно функциониране на електронното правителство и персоналната електронна карта, с всички атрибути в нея – ЕГН, шофьорска книжка, здравна книжка, собственост и др.
- на база въвеждането на електронните услуги, оптимизация на „администрацията“ и съкращаване на ненужните звена.
- преглед и анализ на дейностите на всички държавни и изпълнителни агенции, с оглед на намаляване на броя им чрез оптимизация, сливане и при необходимост закриване.
- въвеждане на принципа на „мълчаливото съгласие“ при административното обслужване на граждани и търговски дружества, при строго регламентиране на отговорностите на служителите, имащи отношение към приложението на този принцип.
- следващото приемане на бюджета на България да стане по нов Закон за държавния бюджет, в който да бъде приложен принципът 50% от данъците и таксите да остават в общините, и това да се съчетае с централизиран контрол и отчет на резултатите от това финансиране.
- намаляване на ДДС на 10% за книги, хляб и лекарства.
- разширяване на кръга от субектите, посочени в чл. 150 от Конституцията, имащи право да сезират Конституционния съд чрез въвеждане на индивидуална конституционна жалба.

В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

- увеличаване с 10 % на продължителността на учебната година в дни, въвеждане на по-къса лятна ваканция, но повече ваканции през годината. Увеличаване с 10% на часовете по математика, природни науки, родинознание и български език.
- изместване на акцента на обучението в средното образование повече към професионалното образование с активното участие на индустриалните предприятия и други икономически субекти и въвеждане на повече практики в предприятията.
- държавно стимулиране в подготовката на специалисти с висше образование, което да е съобразено с реалните нужди на пазара на квалифицирана работна сила и стратегическите приоритети на икономиката и държавата- срок:
- провеждане на постоянна медийна и училищна политика за разясняване ролята на семейството при възпитанието, образованието и цялостното изграждане на личността и интегрирането ѝ в обществото от най-ранна възраст.
- разработване на програма и план за синхронизирано действие на държавата и икономическите субекти по стратегически приоритети и интереси в областта на научните изследвания и иновациите, за осъществяване на ефективна съвместна дейност на индустрията с научни организации и университети.

В ОБЛАСТТА НА ИКОНОМИКАТА

- определяне на секторните приоритети на експортно-ориентирания модел за растеж на икономиката на България, като се отчитат развитието на индустриите с висока добавена стойност, в които имаме/сме имали добри позиции и възможните „ниши“ за българската индустрия (например фармацевтика, електромобили, отбранителна индустрия, ИКТ и др.).
- въвеждане на конкретни финансови и социални преференции към приоритетните сектори, без да се нарушават правилата за конкуренция на ЕС.
- преглед на стратегическите отрасли и предприемане на мерки за избягване на монополи - частни или държавни. Засилване на контрола върху монополите чрез въвеждане на прозрачни и дългосрочни процедури, което ще намали политическия натиск и увеличи прогнозируемостта на бизнеса и се увеличи тежестта на санкциите прилагани за извършвани нарушения.
- създаване на Национален холдинг на държавната собственост чрез въвеждане на пазарното му управление и отделянето от непосредственото политическо влияние.
- двойно увеличаване на средствата за целево-ориентирани и ориентирани към бъдещето изследвания (в природните, инженерните и не на последно място, в социалните науки).
- стимулиране на производства, които преработват местни суровини до краен продукт и увеличаващи БВП чрез данъчни, административни и други мерки.
- премахване на безвиновната отговорност в обществените и данъчни практики съществуваща само в България, но не и в ЕС.
- дефинитивно решаване на дълго отлаганите въпроси в БЕХ, НЕК, Марици 1 и 3 с управлявана несъстоятелност чрез реструктуриране.

В ОБЛАСТТА НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ОПАЗВАНЕТО НА ГОРИТЕ

- Актуализиране на Националната стратегия за развитието на земеделието в Република България, разработена през 2013 година като се акцентира в следните няколко насоки.
 - биологичното земеделие да заеме постепенно приоритетно място при производството на растителна и животинска продукция и на хранителни продукти, произлизащи от тях. Да се създаде държавен фонд за неговото подпомагане;
 - секторите зеленчукопроизводство, овощарство и животновъдство да заемат отново водещо се място в земеделското производство;
 - алтернативното земеделие да се развива в контекста на климатичните промени и генетичните ресурси;
 - устойчивото развитие на земеделието да бъде разглеждано в контекста на запазване на биологичното разнообразие; кръговата биоикономика (биомаса, отпадъци, биоенергия); земеделския и други видове туризъм; прецизното и дигиталното земеделие;
 - стимулиране преработването на такава земеделска продукция, което носи висока добавена стойност и предлага разширяване или заемане на нови нишови пазари.
- За реализиране на горепосочените цели да се разработят програми за:
 - публично-частно партньорство;
 - консолидиране и интегриране на научните изследвания в областта на земеделието провеждащи се в ССА, Аграрните университети и БАН във вертикална и хоризонтална насока;
 - създаване на единна селскостопанска камара;

- Да се изгради стройна и добре организирана система за строг контрол на храните внасяните в страната и произведените у нас. Използваната апаратура и съоръжения да отговарят на европейските стандарти, но методите за оценка да отговарят на нашите климатични условия и традиции.
- Управлението на горите с всички присъщи функции за запазване на екологичното равновесие да премине към Министерството на околната среда и водите.

В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА

- реално въвеждане на пълната национална система ЕСТИ за осветляване на реалните приходи от туризма и повишаване на приходите от сектора в държавния бюджет.
- намаляване на темповете на нарастване на туристическата инфраструктура (хотели и леглова база) и даване на приоритет на изграждане на инженерната инфраструктура (пътища, паркинги, енерго и ВиК мрежи).
- осъществяване на публично-частно партньорство за ефективна реклама на България като целогодишна туристическа дестинация, чрез създаване на Национално бюро по туризъм, към което да се създаде Национален фонд за туристическа реклама.
- разкриване на бройки и изпращане на туристически аташета (представители) към българските посолства в страните, които представляват основните и генериращи за България пазари.
- с цел много по-ефективно използване на съществуващата материална база и леглови фонд и целогодишно предоставяне на туристически услуги, да се разработят подсекторни стратегии за привличане на инвестиции и ускорено развитие в:
 - БСУ (балнео, спа и уелнес) туризъм
 - здравен и медицински туризъм
 - планински, зимен и ски туризъм
 - селски, еко, винен, гурме и т.н. туризъми по този начин България да се превърне в целогодишна дестинация за по-платежоспособни туристи.
- с цел задържане на специализирана и помощна работна ръка във всички видове туризъм - прилагане на система за постоянна квалификация (професионална и езикова),

въвеждане на по-гъвкаво законодателство за почасова работа, наемане на стажанти, провеждане на обучения в практиката, както и намаляване и съкращаване на сроковете на административните процедури за привличане на сезонни работници и стажанти от трети страни.

В ОБЛАСТТА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

- извършване на основен преглед и корекция в здравното законодателство с експертна оценка за ефекта от въздействието на законите.
- отмяна на регистрацията на държавните и общинските болници и на общопрактикуващите лекари по Търговския закон. Да се въведе заплащане на медицинския труд на база постигнати резултати.
- въвеждане на електронната регистрация и контрол във всички елементи на здравната система.
- корекции и усъвършенстване на здравноосигурителния модел.
- ревизия на модела на финансиране на здравната система с цел по-рационално използване на средствата и намаляване на високия дял на разходите на гражданите за здраве.
- официализиране на Националната здравна карта, укрепване на мрежата от държавни и общински болници с ангажимент на държавата към финансирането и управлението им.
- разработване на комплекс от мерки за подготовката и задържането на медицински кадри в страната и средноевропейско заплащане на техния труд.

В ОБЛАСТТА НА ДЕМОГРАФСКАТА ПОЛИТИКА

- обвързване на социалните помощи и детските надбавки със социалните услуги и с цялостна оценка (не само на семейните доходи, линия на бедност и т.н.) на грижите за детето в семейството (посещение на училище, успеха в училище, намаляване на прекомерно ранната брачност и раждаемост и т.н.).
- по отношение на затворените общности – задължителна образователна интеграция с използване на утвърдените практики в света, като материалните стимули се дават само след постигнати определени резултати.
- разглеждане на обезлюдените региони като райони със специфични проблеми и целенасочена държавна политика, синхронизирано с мерките в областта на миграцията.
- финансово стимулиране от държавата на раждането на три и повече деца в семейства, които работят, плащат данъци и поддържат образованието на децата си.

В ОБЛАСТТА НА СИСТЕМАТА ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА

- извършване на цялостен преглед на сигурността и отбраната, който да опише съвременните рискове и заплахи и да формулира основните принципи и цели за изграждане на системата за сигурност и отбрана и за генериране на способности. На тази основа да се актуализира концептуалната и нормативната база в сектора.
- нормативно и функционално изграждане на интегриран сектор за сигурност, така че всички структури да имат съвместими способности, правила за действие, оперативни процедури и обучение, за да бъдат в състояние да изпълняват съвместни задачи.
- при модернизация на системата за сигурност и отбрана да се използва в максимална степен потенциалът на българската индустрия и капацитетът на българските експерти. Изменение на ЗОП и Приложение 1 към чл.25 на ЗЗКИ, с което да се създадат предпоставки за развите на българската индустрия.
- приемане и осъществяване на държавно равнище на комплекс от дългосрочни и трайни мерки за повишаване на привлекателността и престижа на военната професия и на тази основа създаване на условия за ликвидиране на неокмплектоването на Българската армия.
- държавата и общините да приемат планове за защита на населението и критичната инфраструктура с акцент по-скоро върху превенцията, отколкото върху преследване на извършители на противоправни деяния или отстраняване на последствията от бедствия или аварии.
- създаване на доброволен принцип на Национална гвардия за защита на населението и реакция при кризи.

В ОБЛАСТТА НА СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

Предвид нейната специфика и особената чувствителност на обществото по отношение на тази система, текстът по-долу е даден в други структура и стил.

I. ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ

1. ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ (ВСС)

При избирането на новия състав на ВСС през 2017 г. не бяха преодолени проблемите, свързани с присъствието на парламентарната квота и политизирането на избора ѝ. Новото изискване за две трети мнозинство при избора на членове на ВСС от Народното събрание (НС) наложи неофициално задължително въвеждане на квоти между отделните парламентарни групи. Остана и неясно номинирането на отделните кандидати на основата на какви критерии се извършва. С този избор на ВСС очевидно не се преодолява зависимостите на този орган от законодателната власт и критиките, направени от Еурокомисията и Венецианската комисия.

2. СЪДИЛИЩА

Конституцията от 1991 г. предвиди нова организация на съдебната власт, която вместо за регламентираната една година бе извършена за седем (промяната предвиждаше възстановяване на ВКС и ВАС, създаване на апелативни структури и въвеждане на триинстанционно производство). След това през 2001 г. бе приета Стратегия за съдебна реформа от МС, актуализирана през 2004 г., последващо приета нова стратегия 2009 г. с нова актуализация през 2014 г., която беше одобрена и от Парламента. Отчитаме изпълнение на стратегиите, но имаме усещане за неудовлетвореност, непостигане на желаните промени и дори влошаване на правораздаването. Може би е съществено обстоятелството, че в изготвянето и приемането на стратегиите не участва реформираната съдебна власт, която предполага се най-добре знае какво трябва да се направи, за да се подобри дейността ѝ. Очевидно вече ни е необходима нова организация на съдебната власт, защото 184 съдилища са твърде много за демографски намаляваща България, при съществена промяна при разпределение на населението по села и градове, при променените възможности за комуникация и транспорт и при въвеждането на електронно правораздаване.

Системата на административното правораздаване показва свръхнатоварване на ВАС и обратното в голяма част в регионалните административни съдилища. Общо системата влошава показателите си, особено в областта на бързината – задължителна за административното съдопроизводство. Констатира се насрочване на административни дела след две години от образуването им. Това предпоставя и неизпълнение на съдебни решения от страна на всички административни органи при осъществяване на техните функции и задължения. Актуализация и адаптация към защита на бизнеса на Закон за отговорността на държавата и общините за вреди.

3. ПРОКУРАТУРА

Статистическите анализи показват, че в последните години е налице съществено увеличение броя на прокурорите и другите разследващи органи, които относително извеждат България на едно от челните места в ЕС на глава от населението. В същото време има категорично неудовлетворение от дейността на разследващите органи при постоянно увеличаване броя на висящите дела, несправяне с ширещата се корупция, с разкриване на поръчковите убийства и на битовата престъпност.

II. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ПРОМЯНА

- **ВСС**

Необходима е конституционна промяна, която да ограничи максимално броя на членовете на ВСС, избирани от НС. Проблемът е особено чувствителен, като се има предвид, че целият състав на Инспектората към ВСС се избира от НС.

- **СЪДИЛИЩА**

В момента се изпълнява Актуализираната стратегия за съдебна реформа от 2014 г. с хоризонт 2020 г. От изпълнението ѝ не се очакват съществени промени. Самият ВСС изпълнява проект „Създаване на модел за оптимизация на съдебната карта на българските съдилища и прокуратури и разработване на Единна информационна система на съдилищата“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“ 2014 – 2020 г. Изпълнението на проекта чувствително закъснява, сега е на фаза избор на изпълнител.

За да имаме добре функциониращи съд и прокуратура, трябва да са спазени три важни принципа, а именно: еднообразност на процедурите, което е гаранция за равен достъп до правосъдие. Вторият е, предвидимост на решенията, което означава постановяването им въз основа на закона, фактите по делото и вътрешното убеждение на магистрата, а третият - спазване на разумни срокове, тъй като закъснялата справедливост е равностепенна на липса на справедливост. Резултатът от спазването на тези три принципа е, че има съдебна система, която се ползва с авторитет и доверие сред гражданите.

Предлагаме да се възстанови двуинстанционна съдебна система на съдебно производство. Но второ място да се обединят районните и окръжни съдилища, които в момента са 143 и на тяхно място да се създадат около 50 до 70 първоинстанционни съдилища, които ще разглеждат всички дела, като първа инстанция. В резултат на подобно обединение ще се намалят разходите в бюджета на съдилищата с около ¼. Освен това в един съд ще работят повече магистрати и така ще има възможност за същинска специализация, а това ще повиши качеството и бързината на правораздаването. За осъществяване на такава радикална промяна е необходима подкрепа в парламента, която за сега не би имала поддръжници, тъй като депутатите не биха искали в съответния техен район да бъдат закривани съдилища. На второ място създаваме до 9 апелативни съдилища, които са окончателна инстанция за делата. Във Върховния касационен съд могат да постъпват дела само по извънредни способности – преглед по реда на надзора или по реда за отмяна.

ВАС след законодателна промяна трябва да бъде освободен от разглеждане на първоинстанционни дела.

1. ПРОКУРАТУРА

По отношение на прокуратурата съществено за промяна при следване на структурата на съдилищата е да се въведе качествена децентрализация. Това означава отговорност на всеки прокурор за възложения му случай и независимост при решаването му, която произтича от действащ текст на конституцията – чл. 117, ал. 2 от КРБ. Провеждането на тази децентрализация игнорира дискусиата къде да бъде прокуратурата – в съдебната или изпълнителната власт.

Съществен проблем, който би допринесъл за подобряване наказателната политика от една страна е да се подобри работата на следствените органи или от друга да се повиши статутът на разследващите полици и тяхната независимост.

В ДОПЪЛНЕНИЕ НА ПОСОЧЕНОТО ПО-ГОРЕ, КАКВО И КАК Е НЕОБХОДИМО И НЕОТЛОЖНО ДА СЕ СТАРТИРА В ТОЗИ ПЕРИОД, НО ЩЕ СЕ ИЗПЪЛНЯВА В ПО-ДЪЛЪГ ВРЕМЕВИ ХОРИЗОНТ?

- въвеждане на задължителна предучилищна подготовка още от 4-годишна възраст;
- въвеждане на изследователския подход в средното образование;
- прилагане на доказали се като ефективни модели за коопериране на производители, преработватели и предприемачи, посредством целеви политики на Българската банка за развитие;
- реорганизация на здравната система с цел пренасочване на медицинските дейности към профилактика на заболяванията;
- стимулиране на завръщането в страната на хора от българската диаспора;
- активно, а не формално участие на Република България в колективната отбрана на НАТО и във формирането и реализирането на общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. България трябва да намери своето адекватно място в изграждащата се Европейска отбрана чрез активна политика и сътрудничество с други държави-членки;
- преустановяване с лобисткото и популисткото изменение на законите и наблягане на справедливото им прилагане, а не на формално правосъдие;